

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari 1904, kl. 12,30 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående förekommande af lungotssmitta.

I motion i Andra Kammaren, n:o 134, har herr *C. J. Ödman* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om, huru med lungotssjuk persons säng- och gångkläder, husgeråd och liknande tillhörigheter äfvensom med af sådan person innehafd bostad bäst förfaras må för att hindra, det lungotssmitta genom dylika tillhörigheter och bostad sprides; samt att Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen framkomma med förslag till de bestämmelser i detta syfte, hvartill utredningen kan för-
anleda.

I motiveringen för denna sin framställning anför motionären bland annat:

att Andra Kammaren år 1899, på grund af motion af herr *J. Nilsson* i Sorröd, för sin del beslutat att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, »det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvad som skulle kunna göras för att förhindra, att tuberkulos utbredes efter i sådan sjukdom aflidna personer, därigenom att deras nedsmittade tillhörigheter spridas bland allmänheten», samt därefter till Riksdagen framlägga förslag till

bestämmelser i nämnda syfte, men att frågan då förfallit, sedan Första Kammaren med 49 röster mot 48 afslagit skrifvelseförslaget;

att frågan emellertid sedan dess ingalunda förlorat hvarken i verklig innebörd eller i aktualitet, samt att obestriddigen smittas spridande genom besittningstagande och bruk utan föregående grundlig desinfektion af lungsiktigs kläder, bohag och bostad etc. i icke oväsentlig grad kan inskränkas och hämmas genom lagstiftningsåtgärder;

att möjligheterna för att öfverallt verkställa en effektiv desinfektion på senare åren betydligt ökats, hvarför tillfredsställande desinfektionsåtgärder väl borde föreskrivas i fråga om tuberkulos likaväl som för de i gällande epidemistadga uppräknade smittosjukdomar, då det numera vore allmänt erkänt, att lungotsssjukets säng- och gångkläder äfvensom bostäder hörde till de allra farligaste smittospridarne, samt *mycket* otvifvelaktigt kunde vinnas genom att i möjligaste mån omintetgöra deras smittospridande egenskaper.

Med anledning af denna framställning har utskottet inhämtat upplysningar om, hvad i denna fråga åtgjorts, efter det densamma år 1899 var föremål för Riksdagens behandling, och därvid i hufvudsak erfarit följande.

Genom skrifvelse den 24 maj 1899 anmodade herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till en början medicinalstyrelsen att afgifva yttrande, huruvida och i hvad mån åtgärder lämpligen skulle kunna vidtagas i syfte att förekomma, att tuberkulos vunne spridning förmedelst i denna sjukdom afliden persons tillhörigheter. Detta yttrande afgafs den 11 augusti samma år och innehöll, i korthet, förslag om att införa föreskrifter om anmälningsplikt för läkare i fråga om tuberkulos samt om desinfektionsåtgärder mot smittas spridande vid lungotsssjukets död eller flyttning, liknande dem, som förut finnas påbudna för hvarje under läkares behandling kommande fall af kolera, smittkoppor, tyfus, tyfoidefeber, scharlakansfeber, difteri, rödsot och spetälska.

I motiveringen för behofvet af de ifrågasatta åtgärderna anföres af styrelsen bland annat, att det i främsta rummet vore angeläget, att kännedom om tuberkulossjukdomen och hvad mot densamma kunde göras vunne en allt större utbredning bland allmänheten, hvarigenom opinionen småningom bereddes för de framtida lagstiftningsåtgärder, som kunde finnas af nöden. Då emellertid tuberkulosen vunne allt större utbredning och år efter år kräfde allt flera offer, ansåge styrelsen, att lagstiftningen ej längre kunde i översamhet afvakta den tid, då den allmänna opinionen i förenämnda hänseende nått erforderlig stadga, utan redan nu borde skrida in, om än med varsamhet och försiktighet.

Beträffande frågan om hvad genom desinfektion stode att vinna samt om desinfektionsåtgärdernas omfattning, ansåg medicinalstyrelsen det vara genom erfarenheten ådagalagdt och af vetenskapen utrönt, att, om än det verksammaste medlet mot de smittosamma sjukdomarnas utbredning utan gensägelse bestode i ett skyndamt undanskaffande af själfva smittokällan, d. v. s. den sjukes bortförande till ett isoleringssjukhus, desinfektion i allt fall ägde stor betydelse. Den borde likväl ingalunda, såsom i Riksdagen blifvit ifrågakämlt, inskränkas till desinfektion af i tuberkulos afliden persons tillhörigheter, utan äfven utsträckas till bostaden, där den sjuke vistats. Ehuru det med bostadsdesinfektionen åsyftade målet skulle bäst och fullständigast uppnås, därest den lungsiiktiges bostad tid efter annan underginge desinfektion, ansåg dock medicinalstyrelsen, att man af praktiska skäl måste för närvarande låta sig nöjas med åtgärdernas vidtagande endast efter dödsfall eller vid lungotssjukes flytning från bostaden.

Öfver detta medicinalstyrelsens förslag infortrade därefter herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet Stockholms hälsovårdsnämnds och öfverståthållareämbetets utlåtande. Hälsovårdsnämnden bifogade till sitt eget yttrande en skrivelse från förste stadsläkaren i Stockholm, hvare denne ställde sig ytterst tveksam beträffande den tämligen allmänt gängse åsikten, att tuberkulossmittan förnämligast sprides genom bostäder, gång- och sängkläder samt andra af den sjuke begagnade effekter. Han framlade flera under senare tiden vunna erfarenhetsrön, som alla pekade därhän, att i allt talrikare fall källan till smittas spridande vore att söka hos den lefvande individen själf; att det vore denne, som bar och närde och till andra individer direkt och utan mellanlänkar öfverförde smittämnet i fullt lifskraftigt tillstånd. Som en följd häraf blefve allt mer och mer en vidsträckt isolering af sjuke och konvalescenter den viktigaste åtgärden till förekommande af smittosamma sjukdomars spridande, men däremot behovet af bostadsdesinfektion mer och mer tvifvelaktigt. Vidare erinrade han om de olägenheter, med hvilka en obligatorisk desinfektion alltid måste vara förenad, därest den skulle utföras på fullt effektivt sätt och ej allenast för syns skull, samt slutade med uttalande af den åsikt, att de betydliga penningesummor, den obligatoriska desinfektionen komme att kräva, skulle finna ett mycket bättre användande, om medelst desamma bereddes de sjuke tillfälle till vård och isolering, en åtgärd, om hvares nytta och behöflighet endast en mening vore rådande.

Stockholms hälsovårdsnämnd ansåg i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad förste stadsläkaren anförde, att förhindrandet af lungotssmittas

spridande åtminstone för närvarande lämpligast befrämjades därigenom, att kunskap spredes såväl om sjukdomens smittosamma beskaffenhet som om de enkla åtgärder, hvilka verksamt bidroge till förhindrande af smitt-
ämnets utbredning.

Öfverståhållareämbetet uttalade sig i så måtto för medicinalstyrelsens förslag, att ämbetet tillstyrkte ett lagstadgande om såväl anmälningsplikt för läkarne som obligatorisk desinfektion af lungotsssjukets tillhörigheter och bostäder. Däremot var öfverståhållareämbetet tveksamt rörande den omfattning, som borde gifvas åt dessa stadganden. Att läkaren, som måste antagas äga kännedom om, när lungotspatient aflidit eller afförts till sjukhus, ålades att därom göra anmälan hos hälsovårdsnämnd, ansåg ämbetet vara principiellt riktigt och jämväl utan olägenhet kunna ske, likasom ock ämbetet fann nödig omtänksamhet och försiktighet bjuda att i ty fall verkställa desinfektion af såväl den sjukets bostad som äfven af de kläder, sängkläder, möbler och dylikt, dem han under sjukdomen begagnat. Men att, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, stadga slik anmälan och föreskrifva obligatorisk desinfektion, jämväl när lungsiktig person flyttade från en bostad till en annan, syntes öfverståhållareämbetet vara att gå väl långt. I detta hänseende erinrade dessutom öfverståhållareämbetet därom, att i städer och större samhällen en lungsiktig persons flyttning från en bostad till en annan i de allra flesta fall icke kunde vara känd af läkaren, hvarför hälsovårdsnämnden på denna väg endast undantagsvis skulle få kännedom om den skedda flyttningen och den stadgade desinfektionen följaktligen allenast i jämförelsevis få fall kunna bringas till stånd. Icke förty befarade ämbetet, att i samhällen af nu angifna beskaffenhet det fåtal skedda flyttningar, som sålunda hos nämnden blefve anmälda, i allt fall skulle blifva så stort, att det för hälsovårdsnämnden icke blefve möjligt medhinna att i rätt tid fullgöra desinfektionen, då ju, som bekant, ombyte af bostäder i regel försiggår allenast två gånger om året i våra städer, nämligen vid början af april och oktober månader.

Yttermera har därefter yttranden i detta ärende inforrats från förste stadsläkaren i Göteborg äfvensom från samtliga förste provinssiällakare och landshöfdingeämbeten i riket, och framgår af dessa yttranden, att flertalet visserligen helt eller delvis instämmer i medicinalstyrelsens ofvanberörda förslag, men att detsamma likväl af åtskilliga afstyrkes såsom omöjligt att i praktiken tillämpa.

Af den hittills verkställda utredningen, för så vidt den är af utskottet känd, framgår alltså, att olika meningar göra sig gällande rörande

behovet och lämpligheten af de vid 1899 års riksdag ifrågakända desinfektionsåtgärderna mot lungotssmitta. Neke kan nog ej heller, att ofvan relaterade, af förste stadsläkaren i Stockholm uttalade tvifvel rörande lungotssmittas förmedling genom bostäder och effekter vunnit ett icke oväsentligt stöd af undersökningar beträffande lungotens spridningssätt, som under senare år utförts af tyske och engelske framstående läkare. Därmed må emellertid vara huru som helst, visst är i alla händelser, att föreskrifterna till motarbetande af sjukdomen icke böra sträckas utöfver det utförbaras gräns. Och därvid måste man framför allt beakta, att lungot är en kronisk och därtill allmänt spridd sjukdom. För att göra full nytta borde onekligen desinfektionen af de lungotssiktiga bostäder, kläder m. m. upprepas tid efter annan med korta mellanrum, eftersom patienternas smittofarlighet fortfar under månader och år; men till hvilka praktiska konsekvenser detta skulle leda, inses lätt. Man måste därför, äfven med visshet att därigenom desinfektionsåtgärdernas effektivitet väsentligt försvagas, begränsa dessa åtgärder till särskilda tillfällen, då desamma kunna verkställas utan alltför stora svårigheter för den sjuke och hans omgifning. I medicinalstyrelsens förslag hafva dessa tillfällen inskränkts till de tidpunkter, då en sjuk antingen aflidit, flyttat från en bostad till en annan eller intagits på sjukvårdsinrättning. Äfven med denna inskränkning synes emellertid förslaget hafva öfverskridit det utförbaras gräns. Att medhinna alla erforderliga desinfektioner vid de tvenne perioder under året, då, åtminstone i städerna, ombyte af bostäder i regel försiggår, är nämligen, såsom öfverståthållareämbetet påpekat, en omöjlighet, enär tillräckligt stor arbetspersonal, inöfvad för ändamålet, icke kan vid dessa tillfällen för rimlig kostnad tillhandahållas. Dessutom bör skälig hänsyn tagas äfven till de sjuke, så att man ej genom en opraktisk lagstiftning öfver höfvan försvårar existensvillkoren för de lungotssjuka.

Men äfven efter dödsfall eller en sjuks förflyttning till sjukvårdsinrättning torde ofta, och detta särskildt på landsbygden, omöjligheter förefinnas för utförande af en effektiv desinfektion. Hvarken apparater för ändamålet finnas såsom regel på landsbygden, ej heller personal, så skolad, att desamma kan utföra en verklig desinfektion eller undgå att vålla mer eller mindre skada på de behandlade föremålen. Skall föreskriften om smittrening af bostäder och kläder efter en lungotssjukes död eller afflyttning till sjukhus blifva något annat än en lag på papperet, så lär följaktligen äfven vara nödvändigt medgifva, att de obligatoriska åtgärderna för denna smittrening skola för vissa fall kunna inskränkas till en grundlig rengöring

med såpa och vatten och andra medel, som stå hvar och en till buds, såsom piskning, borstning och vädring m. m., synnerligast som en dylik rengöring nog i flesta fall torde vara fullt tillräcklig för att oskadliggöra det möjligen smittoförande damm, som aflagrats i bostaden, eller de smittämnen, som kunna vidhäfta de af den sjuke begagnade persedlarna.

I alla händelser synes det vara uppenbart, att man måste gå till väga med mycken försiktighet vid lagstiftning i förevarande afseende och att alltså en grundlig utredning ovillkorligen erfordras, om och i hvad mån desinfektion af lungotssjuk persons bostad och effekter kan och bör göras obligatorisk. Så till vida är också utskottet — som lifligt behjärtar nödvändigheten af, att äfven på lagstiftningsväg allt, som göras kan, vidtages för att motarbeta tuberkulosens härjningar — af samma mening som motionären. Men då Kungl. Maj:t, såsom ofvan blifvit framhållet, redan med anledning af ärendets föregående behandling inom Riksdagen företagit den då af Andra Kammaren ifrågasatta utredningen och väl äfven lär utan Riksdagens skrifvelse vidtaga den åtgärd, hvartill sagde utredning må kunna föranleda, så synes det utskottet, som om en framställning från Riksdagen i det syfte, motionären afsett, icke vore för närvarande behöflig.

Med anledning af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet därför,

att herr Ödmans förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 februari 1904.

På utskottets vägnar:

K. H. GEZ. VON SCHÉELE.